

Research Paper

Optimal Management of Public Military Service Functions: Providing a Policy Model

Morteza Anoosheh¹ , *Seyed Mojtaba Moussavi Neghabi²

1. Assistant Professor, Department of Marketing Management, Faculty of Social Sciences, Imam Khomeini International University (IKIU), Qazvin, Iran

2. Assistant Professor, Department of Marketing Management, Faculty of Literature and Humanities, University of Gonabad, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Anoosheh, M., Moussavi Neghabi, S. M. (2020). [Optimal Management of Public Military Service Functions: Providing a Policy Model (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 10(36), 184-205.

Received: 04 Apr 2020

Accepted: 14 Jun 2020

Available Online: 01 Nov 2020

Key words:

Military service, Military service functions, Policymaking, Grounded theory

ABSTRACT

Considering that a large part of society, inductees and their families, are influenced by military service, its optimal management can positively affect the individual and organization. One of the aspects that influence public military service productivity is managing different functions of military service. The primary purpose of this paper is to formulate a policy model for public military service functions. The grounded theory method has been used for theorizing and providing the model. To collect the required data, in addition to interviewing the experts, the upstream documents and related reports were also examined, and the qualitative data were analyzed during the three stages of open, central, and selective coding. The research findings show that the primary function of public military service is defense and security, but with the increase in the level of education and competencies of draftees, the use of soldiers in economic, social, and cultural fields not only leads to higher effectiveness of military service but also increases the satisfaction of the inductees. Some new functions of public military service proposed to be on policymakers' agenda are regional development, development of deprived areas, rural development, and development of small and medium enterprises. This is because the government cannot fully provide the services required in these areas due to financial and structural constraints. But, utilization of public military service in these new functions requires measures such as reforming laws and regulations, sensitizing, institutionalizing, formulating a strategic document for the conscription, and structural reforms.

*** Corresponding Author:**

Seyed Mojtaba Moussavi Neghabi, PhD.

Address: Department of Marketing Management, Faculty of Literature and Humanities, University of Gonabad, Iran.

E-mail: mojtaba.moussavi@gonabad.ac.ir

مقاله پژوهشی

مدیریت بهینه عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی: ارائه مدل سیاست‌گذاری

مرتضی انوشه^۱، * سید مجتبی موسوی نقابی^۲

۱. استادیار، گروه مدیریت، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.

۲. استادیار، گروه مدیریت، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مجتمع آموزش عالی گناباد، گناباد، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۶ فروردین ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲۵ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ انتشار: ۱۱ آبان ۱۳۹۹

مدیریت بهینه خدمت وظیفه عمومی با توجه به اینکه بخش وسیعی از جامعه تحت تأثیر آن هستند، می‌تواند تأثیرات مثبتی در سطح فردی و کلان به همراه داشته باشد. یکی از جنبه‌هایی که بر بهره‌وری خدمت وظیفه عمومی تأثیرگذار است، مدیریت عرصه‌ها و کارکردهای مختلف خدمت‌سربازی است. هدف اصلی مقاله حاضر تدوین مدل سیاست‌گذاری عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی است که برای تدوین مدل از روش نظریه داده‌بنیاد استفاده شده است. به منظور جمع‌آوری داده‌های موردنیاز، علاوه بر مصاحبه با صاحب‌نظران، اسناد فرادستی و گزارش‌های مرتبط نیز مورد بررسی قرار گرفته و داده‌های کیفی طی مراحل سه‌گانه کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شدند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که اصلی‌ترین عرصه خدمت‌سربازی، عرصه دفاعی امنیتی است، اما با افزایش سطح تحصیلات و توانمندی‌های مشمولان، به‌کارگیری سربازان در سایر عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نه تنها به اثربخشی بالاتر خدمت‌سربازی می‌انجامد، بلکه افزایش سطح رضایتمندی مشمولان را هم در پی خواهد داشت. از جمله عرصه‌های جدید خدمت‌سربازی که با توجه به شرایط خاص کشور پیشنهاد می‌شود در دستور کار سیاست‌گذاران قرار گیرد، می‌توان به عرصه‌های توسعه منطقه‌ای، توسعه مناطق محروم، توسعه روستایی، توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط و اقتصاد دانش‌بنیان اشاره کرد. به‌خصوص اینکه دولت به دلیل محدودیت‌های مالی و ساختاری نمی‌تواند خدمات موردنیاز در این عرصه‌ها را به‌طور کامل ارائه کند. البته استفاده از پتانسیل سربازی در عرصه‌های جدید نیازمند اقداماتی از قبیل اصلاح قوانین و مقررات، حساس‌سازی، نهادسازی، تدوین سند راهبردی نظام وظیفه و اصلاحات ساختاری است.

کلیدواژه‌ها:

خدمت وظیفه
عمومی، عرصه
خدمت‌سربازی،
سیاست‌گذاری، نظریه
داده‌بنیاد

* نویسنده مسئول:

دکتر سید مجتبی موسوی نقابی

نشانی: گناباد، مجتمع آموزش عالی گناباد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه مدیریت.

پست الکترونیکی: mojtaba.moussavi@gonabad.ac.ir

www.SID.ir

مقدمه

از این پتانسیل عظیم و از تمامی جوانب آن برای دستیابی به اهداف و آرمان‌های نظام در عرصه‌های مختلف به طور کامل استفاده نمی‌شود (محسن تبار، ۱۳۹۲). در حالی که اگر بتوان از پتانسیل خدمت سربازی در عرصه‌های غیردفاعی در کنار عرصه دفاعی استفاده کرد، اثربخشی خدمت وظیفه عمومی در سطح کلان و خرد افزایش می‌یابد. در خصوص پتانسیل‌های خدمت سربازی می‌توان به کارکردهای مختلفی در حوزه‌های امنیتی، نظامی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی اشاره کرد؛ به نحوی که علاوه بر جنبه ارتقای توان دفاعی کشور، در بسیاری جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی فرهنگی نیز پتانسیل بالایی برای بهبود شرایط کشور فراهم می‌آورد (واعظی نژاد، موسوی نقابی و انوشه، ۱۳۹۷). به دلیل یکجانبه‌نگری نسبت به پدیده خدمت وظیفه عمومی، تمامی پتانسیل‌های این خدمت در کشور ما شکوفا نشده است (امیرزاده، ۱۳۹۲). بنابراین مسئله اصلی پژوهش حاضر، شناسایی عرصه‌های مختلف خدمت وظیفه عمومی است. تا با احصا و شناسایی دلایل و ضرورت استفاده از پتانسیل‌های خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌های مختلف، احصا و شناسایی عرصه‌های ممکن، تدوین اقداماتی برای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌های مختلف و تعیین پیامدهای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در این عرصه‌ها، امکان شکوفاسازی تمامی پتانسیل‌های خدمت وظیفه عمومی فراهم شود.

۱. ادبیات موضوع

خدمت وظیفه عمومی که به آن خدمت سربازی و یا به طور عام سربازی گفته می‌شود، دوره نظامی است که در آن شهروندان یک جامعه به عنوان سرباز وظیفه خدمت می‌کنند (موسوی نقابی، حسینی، انوشه و حسینی، ۱۳۹۵). بر اساس نظریات علم

خدمت وظیفه عمومی در کشورمان از زمان تصویب قانون خدمت اجباری در دوره پهلوی اول تا کنون دچار تغییر و تحولات بسیاری در گذر زمان شده است. با وضع قانون خدمت اجباری در دوره پهلوی اول، کلیه اتباع ذکور دولت ایران، از اول سن ۲۱ سالگی، مکلف به خدمت سربازی شدند؛ مگر در مواردی که بر طبق قانون مستثنا شده بودند (آبراهامیان، ۱۳۸۹: ۱۷۱). در آن زمان، مشمولان خدمت اجباری تنها به عنوان سرباز در ارتش به کار گرفته می‌شدند (نیزای و شالچی، ۱۳۹۲). به عبارت دیگر، تنها عرصه خدمت سربازی در آن دوران عرصه دفاعی بود. در دوره پهلوی دوم، با توجه به نیاز کشور، سربازان در عرصه‌های غیردفاعی همچون بهداشت و آموزش به کار گرفته شدند. از تاریخ ۱۳۴۲/۱۱/۲۰ با تصویب قانون سپاه بهداشت، از کارکنان وظیفه برای ارائه خدمات بهداشتی و درمانی استفاده شد (سهامی و کرمان‌بلداجی، ۱۳۹۵). این اقدام، با تشکیل سپاه دانش و سپاه ترویج و آبادانی در امور آموزشی و تأمین رفاه روستاییان تعمیم داده شد و عده‌ای از کارکنان وظیفه نیز به وزارت دادگستری اعزام شدند (محمودی، محمدی کبودچشمه و فضلعلی، ۱۳۹۲). با پیروزی انقلاب اسلامی نیز، خدمت وظیفه عمومی متناسب با شرایط کشور با تحولات بسیاری مواجهه بوده است و در حال حاضر، سربازان در کنار عرصه دفاعی که اصلی‌ترین عرصه به‌کارگیری سربازان است، به طور محدود، در سایر عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به کار گرفته می‌شوند (عرب‌پور، ۱۳۹۴).

به طور میانگین سالانه بیش از چهارصد هزار نفر از مولید ذکور ۱۹ ساله در مرحله اعزام به سربازی قرار می‌گیرند، اما به دلیل اینکه مشمولان اغلب در عرصه نظامی انتظامی به کار گرفته می‌شوند،

دو رویکرد اصلی در به‌کارگیری سربازان تعریف کرد؛ رویکرد اول، به‌کارگیری سربازان به صورت حرفه‌ای و قراردادی و رویکرد دوم، به‌کارگیری سربازان به صورت وظیفه عمومی است (ریاضت، ۱۳۹۲).

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، نگاه‌ها به خدمت سربازی از یک خدمت اجباری به یک وظیفه دینی ملی تغییر یافته و در این راستا جایگاه و نقش سربازان و درواقع جوانان در عرصه‌های مختلف انقلاب و کشور به واقعیت ملموس و انکارناپذیر تبدیل شده است (واعظی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۷). خدمت سربازی از پایه‌های اصلی قدرت نظام در عرصه‌های دفاع از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی ایران و مشارکت در برقراری امنیت عمومی است (ایمانی و قاسمی، ۱۳۹۵). همچنین، سالانه تعداد کثیری از جوانان به خدمت سربازی فراخوانده می‌شوند، بنابراین، خدمت سربازی از پتانسیل بالایی برای تربیت جوانان جهت مقابله با تهدیدات نرم و سخت دشمنان برخوردار است (موسوی‌نقابی، انوشه و طاهری‌بزی، ۱۳۹۳).

یکی از مؤلفه‌های بسیار تأثیرگذار در بهره‌وری خدمت سربازی، عرصه‌های به‌کارگیری سربازان است؛ در صورت به‌کارگیری بهینه سربازان، علاوه بر اینکه نیازهای کشور در حوزه‌های دفاعی و غیردفاعی تأمین خواهد شد (فیروزجائیان و جان‌محمدی‌لرگانی، ۱۳۹۷)، توانمندی‌های سربازان با به‌کارگیری درست در طول خدمت ارتقا یافته و موجب می‌شود نگرش مثبتی به خدمت سربازی در بین جوانان و جامعه به وجود آید (حسنقلی‌پور، انوشه، موسوی‌نقابی و حسینی، ۱۳۹۳). در واقع، خدمت سربازی دارای کارکردهایی در حوزه‌های دفاعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی است، به نحوی که علاوه بر ارتقای توان دفاعی

اقتصاد، تأمین امنیت به عنوان یک کالای عمومی، نیازمند مداخله حاکمیت است که برآوردن این نیاز با دو رویکرد ارتش حرفه‌ای یا نیروهای وظیفه ممکن است (Parker, 1996). برخی کشورها با تشکیل یک ارتش حرفه‌ای، امنیت جامعه را فراهم می‌آورند و هزینه‌های این ارتش حرفه‌ای را از طریق اخذ مالیات نقدی از جامعه تأمین می‌کنند. رویکرد دوم نیاز به حضور آحاد جامعه در یک بازه مشخص در بخش‌های دفاعی و امنیتی کشور به عنوان سرباز دارد که درواقع می‌توان آن را به صورت اخذ مالیات بر نیروی انسانی تصور کرد. برخی کشورها نیز ترکیبی از این دو رویکرد را به کار می‌گیرند (سجادیه، اکبری، سرآبادانی، و تراب‌زاده‌جهرمی، ۱۳۹۷).

به عبارت دیگر، فلسفه اصلی خدمت وظیفه عمومی، مشارکت مردمی در امر دفاع از کشور است و قانون خدمت سربازی بیشتر توسط حکومت‌هایی اعمال می‌شود که خواستار به‌کارگیری شهروندان در نیروهای مسلح و دفاع از کشور هستند (شجاعی، ۱۳۹۲). در مقابل این سیاست، برخی از کشورها، نیروهای وظیفه را به کار نمی‌گیرند و به جای آن‌ها از ارتش حرفه‌ای یا داوطلب استفاده می‌کنند. برای مثال، در کشور ایتالیا قانون خدمت وظیفه از سال ۲۰۰۴ ملغی شد و ارتش این کشور از نیروهای داوطلب حرفه‌ای تشکیل شده است (Paoletti, 2008). اما، با این حال بسیاری از این کشورها احتمال استفاده از نیروهای وظیفه را به طور کلی نفی نکرده و آن را موکول به شرایط جنگی یا بحرانی می‌کنند (Mjøset & van Holde, 2002). به طور کلی هر کشوری با توجه به ساختار و بافت اجتماعی، تهدیدات بالقوه و بالفعل، شرایط فرهنگی، سیاسی و اقتصادی خود، روشی خاص برای تأمین امنیت و دفاع از کشور دارد. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان

انجام روش تحقیق نظریه داده‌بنیاد وجود دارد: شیوه سیستماتیک اشتراوس و کوربین، شیوه نواخته^۲ گلیرز، طرح ساختگرایی^۳ چارمز^۴ (Allen, 2010). در این پژوهش از شیوه سیستماتیک اشتراوس و کوربین برای تدوین مدل ساحت‌های خدمت وظیفه عمومی استفاده شده است؛ زیرا به مدلی جامع و منسجم منتهی می‌شود.

در پژوهش حاضر، اطلاعات لازم از طریق پانل خبرگی و مصاحبه با خبرگان این حوزه و همچنین بررسی اسناد فرادستی همچون قانون اساسی و تدابیر و مقام معظم رهبری و سایر مستندات مرتبط جمع‌آوری شده است. روش نمونه‌گیری مورد استفاده در پژوهش حاضر روش «نمونه‌گیری نظری» است. در این روش، نمونه مناسب بر اساس تئوری در حال ساخت تعیین می‌شود؛ به نحوی که بر اساس خلأهای نظری موجود در مدل، نمونه بعدی مناسب شناسایی می‌شود و نمونه‌گیری تا زمان حصول کفایت نظری^۵ یافته‌ها ادامه می‌یابد (استراوس و کوربین، ۱۳۹۱). بر این اساس، پس از جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها از طریق انجام مصاحبه با مسئولان و خبرگان و بررسی اسناد فرادستی و سایر مستندات مرتبط، مقوله‌ها به حد اشباع رسیدند. در جدول شماره ۱، اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان ارائه شده است.

در روش نظریه داده‌بنیاد از روش «مقایسه مستمر» استفاده می‌شود که در آن داده‌ها به طور هم‌زمان جمع‌آوری و تحلیل می‌شوند. بنابراین، هم‌زمان با گردآوری داده‌ها، داده‌های کیفی شامل متن مصاحبه‌ها و گزارش‌ها با استفاده از مراحل سه‌گانه کدگذاری باز،

کشور، تأثیرات مثبتی در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی دارد (نظری‌زاده، میرشاه‌لایتی، احمدوند و عبدالملکی، ۱۳۹۰). اما، با توجه به تحولات اخیر، مانند افزایش سطح تحصیلات و توانمندی‌های مشمولان، شایسته است با اعمال تغییراتی در عرصه‌های خدمت سربازی فراخور شرایط فعلی، بستر مناسبی برای استفاده از تمام پتانسیل‌های خدمت سربازی فراهم آید (سیدی، سیدی و سلواتیان، ۱۳۹۵).

۲. روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر از روش تحقیق کیفی اکتشافی برای توسعه مدل عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی استفاده شده است. با عنایت به اینکه پدیده خدمت وظیفه عمومی و عرصه‌های آن مبحثی چندبعدی است و عوامل متعددی بر آن تأثیرگذار هستند، لاجرم باید با استفاده از روش‌های تحقیق کیفی، به شناختی عمیق و همه‌جانبه از پدیده خدمت وظیفه عمومی و عرصه‌های آن، دست یافت (Sil-verman, 2016). یکی از جدیدترین روش‌های تحقیق کیفی که برای تدوین مدل منسجم و کل‌نگر، در دو دهه اخیر در محافل علمی دنیا مورد استفاده قرار گرفته است، روش تحقیق نظریه داده‌بنیاد است (Corbin & Strauss, 2014). در این پژوهش نیز، برای تدوین مدل عرصه‌های مختلف خدمت وظیفه عمومی از روش نظریه داده‌بنیاد^۱ استفاده شده است. از سویی دیگر، با توجه به اینکه تاکنون نظریه جامعی در خصوص عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی ارائه نشده است، این شرایط، ضرورت استفاده از روش تحقیق نظریه داده‌بنیاد را توجیه می‌کند (بازرگان، ۱۳۸۷: ۹۴ و ۱۲۲). سه شیوه برای

2. Emerging
3. The Constructivist Design
4. Charmaz
5. Saturation

1. Grounded Theory

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	سمت سازمانی	تحصیلات	سابقه کاری
۱	جانشین سازمان نظام وظیفه عمومی	دکتری تخصصی	بیش از ۲۵ سال
۲	رئیس اداره سرمایه‌انسانی سرباز ستاد کل نیروهای مسلح	کارشناسی ارشد	بیش از ۲۵ سال
۳	رئیس بنیاد نخبگان ستاد کل نیروهای مسلح	دانشجوی دکتری	بیش از ۲۵ سال
۴	رئیس مرکز تحقیقات سازمان نظام وظیفه عمومی	کارشناسی ارشد	بیش از ۲۵ سال
۵	رئیس میز سرباز ستاد کل نیروهای مسلح	دکتری تخصصی	بیش از ۲۰ سال
۶	معاون صنایع کوچک سازمان صنایع کوچک	دکتری تخصصی	بیش از ۲۰ سال
۷	عضو هیئت‌علمی دانشگاه عالی دفاع ملی	دکتری تخصصی	بیش از ۱۵ سال
۸	عضو هیئت‌علمی دانشگاه عالی دفاع ملی	دکتری تخصصی	بیش از ۱۵ سال
۹	عضو هیئت‌علمی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین و مشاور توسعه خوشه‌ای	دکتری تخصصی	بیش از ۱۵ سال
۱۰	عضو هیئت‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی	دکتری تخصصی	بیش از ۱۰ سال
۱۱	عضو هیئت‌علمی دانشگاه یزد	دکتری تخصصی	بیش از ۵ سال
۱۲	مشاور توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط	دکتری تخصصی	بیش از ۱۵ سال
۱۳	عضو کارگروه فرهنگ‌سازی میز سرباز	دکتری تخصصی	بیش از ۱۰ سال
۱۴	مدیر توسعه صنعتی سازمان صنایع کوچک	کارشناسی ارشد	بیش از ۲۰ سال
۱۵	مدرس دانشگاه تهران	دکتری تخصصی	بیش از ۵ سال
۱۶	مشاور توسعه منطقه‌ای	دکتری تخصصی	بیش از ۱۰ سال

تحقیق نظریه داده‌بنیاد، کدگذاری باز است که در آن کدها، مفاهیم و مقوله‌ها شناسایی می‌شود (Manuj, 2012) & Pohlen. در تحقیق حاضر، جهت انجام کدگذاری باز، ابتدا با بررسی عمیق منابع اطلاعاتی تحقیق، کدهای اولیه شناسایی شدند و سپس این کدها در قالب مفاهیم و این مفاهیم نیز در قالب مقوله‌ها طبقه‌بندی شدند (Vollstedt & Rezat, 2019). مثالی از نحوه کدگذاری اولیه در جدول شماره ۲ ارائه شده است. پس از احصای کدهای

کدگذاری محوری و گزینشی مورد تحلیل قرار گرفتند (Creswell, 2008) و بر اساس مقوله‌ها و مفاهیم استخراج‌شده، «مدل سیاست‌گذاری عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی» تدوین شد.

۳. یافته‌های پژوهش

۳-۱. فرایند کدگذاری باز، محوری و گزینشی

اولین مرحله تحلیل داده‌های کیفی در روش

جدول ۲. نمونه‌هایی از کدگذاری اولیه

نوع منبع	بخشی از متن محتوای اطلاعاتی	کدهای استخراج‌شده
قانون اساسی	دولت باید در زمان صلح از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی، با رعایت کامل موازین عدل اسلامی استفاده کند که در حدی به آمادگی رزمی ارتش آسیبی وارد نیاید (اصل ۱۴۷ قانون اساسی)	به کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی در زمان صلح
بیانات مقام معظم رهبری	از مسائل مهم در این باره آموزش‌های مفید به سربازان، به کارگیری در کارهای متناسب با تحصیلات و قابلیت‌ها، برنامه‌ریزی برای تربیت دینی و اخلاقی است باید احساس تضييع وقت و عمر به کسی که در حال گذراندن خدمت وظيفه عمومی است دست ندهد (۱۳۸۳/۳/۱۷)	ارائه آموزش‌های مفید به سربازان، به کارگیری سربازان در کارهای متناسب با تحصیلات و قابلیت‌ها، تربیت دینی و اخلاقی سربازان، عدم احساس تضييع وقت و عمر
مصاحبه با صاحب‌نظران	لازم به یادآوری است که تعریف ما از سربازی برای دفاع است نه سربازانی که در آموزش و پرورش یا جاهای دیگر خدمت می‌کنند، بنابراین به کارگیری سرباز فقط باید در راستای نظام دفاعی کشور باشد. حال ممکن است یکی در راستای ستاد کل خدمت نکنند، ولی اگر سرباز معلمی هم باشد باید در مسیر دفاع کشور حرکت کند؛ به عبارتی می‌شود اهداف دفاعی را در خارج از ستاد کل هم ایجاد کرد. ... باید منابع انسانی در وظیفه عمومی در بخش دفاعی به کار گرفته شود. مثلاً یک مهندس شیمیز در تحقیقات صنعتی در راستای پژوهش‌های دفاعی به کارگیری شود. به نظر من از ظرفیت‌های سربازی به طور کامل باید استفاده شود و اگر در جایی که هست نمی‌شود، باید جابه‌جا شود تا کارایی بیشتر شود.	تعریف سرباز، به کارگیری صرفاً دفاعی، تهدیدات دفاعی، مدیریت منابع انسانی، تبعیض، عدم سازمان‌دهی.

دومین مرحله تحلیل داده‌های کیفی عبارت است از کدگذاری محوری که در این مرحله بین مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد پیوند برقرار می‌شود. برای برقراری ارتباط بین مقوله‌ها در این مرحله از الگوی پارادایمی رویکرد سیستماتیک استفاده شده است که مقوله‌های مستخرج از مرحله کدگذاری باز، در قالب شرایط علی (علل ایجاد پدیده اصلی)، پدیده اصلی، راهبرد (اقدامات لازم جهت مدیریت پدیده اصلی)، شرایط مداخله‌گر (ویژگی‌های مؤثر بر راهبردها)، شرایط زمینه‌ای (عوامل کلان مؤثر بر راهبردها) و پیامدها (نتایج به کارگیری راهبردها) دسته‌بندی شدند (استراوس و کربین، ۱۳۹۱).

اولیه، با مرور و مقایسه مستمر آن‌ها، شباهت‌ها و تفاوت‌های کدهای اولیه آشکار شد (Glaser, 2016) و کدهایی با محتوا و مفهوم مشترک تحت یک مفهوم طبقه‌بندی شدند (Scott, 2009). برای مثال، ۱۹ کد مشترکاً مفهوم «اجتماعی فرهنگی» را شکل داده‌اند. در آخرین گام کدگذاری باز، جهت دسته‌بندی مفاهیم مشابه در قالب مقوله، مفاهیم و کدها با یکدیگر مقایسه شده و میان طبقات مفاهیم ارتباط برقرار می‌شود (Oktay, 2012). برای مثال، سه مفهوم «وضعیت فرهنگی اجتماعی»، «وضعیت اقتصادی» و «وضعیت امنیتی دفاعی» مقوله «محیط کلان» را تشکیل داده‌اند.

جدول ۳. مقوله‌علی: ضرورت استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌های غیردفاعی

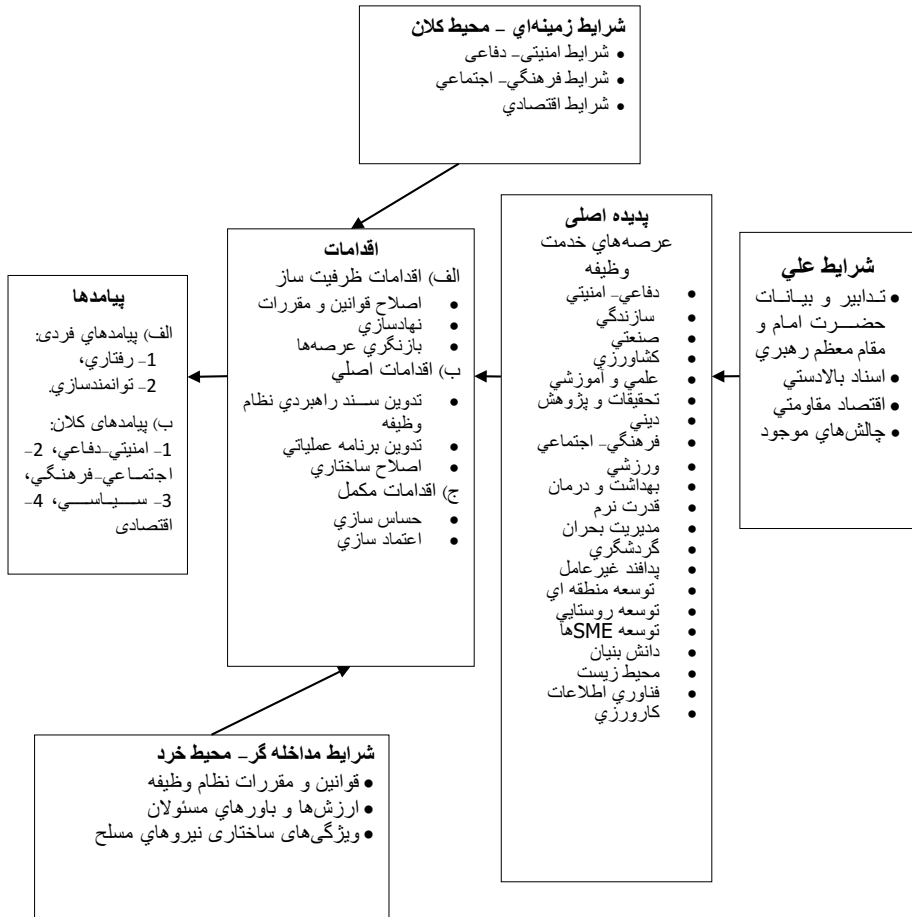
مقوله	مفاهیم و کدها	تعداد کدها و مفاهیم
بیانات مقام معظم رهبری	توجه به نیاز سازمان‌های غیرنظامی به سرباز، عدم زیاده‌روی در به‌کارگیری سربازان متخصص در نیروهای مسلح، عدم اصرار بر انباشتن نیروهای مسلح از سرباز، به‌کارگیری در عرصه‌های غیردفاعی، به‌کارگیری سربازان متناسب با تحصیلات و قابلیت‌های آنان، به‌کارگیری تخصصی مشمولان نخبه، لزوم استفاده از توانایی‌های فکری مشمولان نخبه و تحصیل کرده، به‌کارگیری سربازان متناسب با زمان صلح و جنگ، عدم احساس تضييع عمر.	۹
اسناد فرادستی	قانون اساسی اصل ۱۴۷، دولت باید در زمان صلح از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی، با رعایت کامل موازین عدل اسلامی استفاده کند در حدی که به آمادگی رزمی آسیبی وارد نیاید. سند چشم‌انداز بیست ساله کشور امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایتمند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی.	۱۷
اقتصاد مقاومتی	کاهش بیکاری، افزایش بهره‌وری، مقاوم‌سازی، استفاده از ظرفیت‌های انسانی، فرهنگ‌سازی، مردم‌محوری، توانمندسازی نیروی کار، ارتقای کارآفرینی، ارتقای آموزش خلاقیت و مهارت.	۹
چالش‌های موجود	عدم استفاده کامل از تخصص مشمولان استفاده در پست‌های غیرمرتبط با تخصص، سپردن پست‌های دوش‌شان به سرباز، بیگاری کشیدن از سربازان، شأن و منزلت پایین سربازان در جامعه؛ احساسات منفی نسبت به سربازی عدم علاقه به انجام خدمت، ترس از انجام خدمت، تنش روانی به دلیل سربازی، افسردگی به دلیل سربازی. عدم رعایت شأن و منزلت سربازان رفتار خشک و خشن مافوق‌ها، کیفیت پایین غذای سربازان، کیفیت پایین پوشاک سربازان، کیفیت پایین سربازخانه‌ها، عدم توجه به شخصیت سربازان حین خدمت، اجبار به تراشیدن سر سربازان؛	۱۷

در ادامه به تشریح مقوله‌های اصلی مدل می‌پردازیم.

۳-۲. مقوله‌های علی: ضرورت و دلایل استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها

مقوله‌های علی شامل مقوله‌هایی است که سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران را به سمت به‌کارگیری سربازان در سایر عرصه‌های خدمت

کدگذاری محوری «مدل سیاست‌گذاری عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی»، بر اساس الگوی پارادایمی در تصویر شماره ۱ نشان داده شده است. سومین و آخرین مرحله کدگذاری داده‌ها، کدگذاری گزینشی است. هدف از کدگذاری گزینشی، تدوین نظریه، اعتباربخشی به روابط بین مقوله‌ها و پر کردن خلأهای نظریه است تا در نهایت بتوان به نظریه‌ای منسجم و یکپارچه دست یافت (Urquhart, 2012).

تصویر ۱. مدل سیاست‌گذاری عرضه‌های خدمت وظیفه عمومی

دفاعی که آن را اولویت اول به‌کارگیری سربازان برمی‌شمارند، استفاده از سربازان در سایر عرصه‌های غیردفاعی، مانند بهداشت و درمان را به دلیل نیاز کشور لازم می‌دانند؛ برای مثال ایشان خطاب به رئیس کل ستاد کل نیروهای مسلح می‌فرمایند:

«قدم اول را خوب برداشته‌اید. این قضیه آن‌قدر مهم است که ادامه آن هم باید به همین گرمی دنبال

رهنمون می‌کند. در جدول شماره ۳، مقوله‌های علی مدل ارائه شده است.

بر اساس نتایج تحلیل چهار عامل بیانات مقام معظم رهبری، اسناد فرادستی، اقتصاد مقاومتی و چالش‌های موجود، مقوله علی مدل را شکل می‌دهند. با بررسی تدابیر و فرامین مقام معظم رهبری مشخص می‌شود که ایشان در کنار عرصه

به بهره‌وری نیروی کار در آینده و توانمندسازی سربازان دست یافت. از سویی دیگر، باید اذعان داشت در سال‌های اخیر انتقادات و چالش‌هایی پیرامون خدمت وظیفه عمومی به وجود آمده که گاه دستاویز گروه‌های معاند و مخالف نیز شده است. حتی برخی از مسئولان و مقامات کشور نسبت به آن هشدار داده‌اند تا جایی که مجلس محترم شورای اسلامی در پژوهشی هفت مدل جایگزین برای مدل فعلی را پیشنهاد کرده است. از این رو انتقادات و چالش‌های موجود نیز دلیل خوبی برای حرکت به سمت اصلاح وضعیت موجود است.

۳-۳. مقوله اصلی: عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی

با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر، تدوین مدل سیاست‌گذاری عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی است، مقوله «عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی» به عنوان مقوله اصلی انتخاب شد. در جدول شماره ۴ مقوله‌های فرعی و مفاهیم زیرمجموعه مقوله «عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی» ارائه شده است.

اصلی‌ترین عرصه خدمت سربازی، عرصه دفاعی امنیتی است. به عبارت دیگر، بیش از ۹۰ درصد سربازان در عرصه دفاع از کشور یا امور انتظامی امنیتی به کار گرفته می‌شوند. یکی از فرماندهان

شود. در کنار اصرار بر پر و پیمان کردن نیروهای مسلح که البته باید در درجه اول باشد. اصل نیاز سازمان‌های دیگر به نیروهای مشمول را هم به کلی فراموش نکنید. این هم در کوتاه‌مدت نیاز کشور است» (۱۳۷۰/۶/۲).

بر اساس اسناد بالادستی، امکان استفاده از ظرفیت خدمت سربازی در عرصه‌های غیردفاعی وجود دارد. به‌ویژه اصل ۱۴۷ قانون اساسی که دولت را مکلف به استفاده از ظرفیت‌های نیروهای نظامی، از جمله سربازان، در عرصه‌های آموزشی، تولیدی و جهادی، به شرط وارد نشدن آسیب به توان رزمی، کرده است که می‌تواند مجرای قانونی مناسبی برای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها باشد. یکی دیگر از ضرورت‌های استفاده از خدمت سربازی در سایر عرصه‌ها، سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی است. در واقع، به دلیل آنکه دشمنان ملت ایران تلاش دارند تا در عرصه اقتصاد، ضرباتی را به کشورمان وارد کنند، بنابراین استفاده از ظرفیت خدمت سربازی در عرصه اقتصادی راهکاری برای مقابله با جنگ اقتصادی دشمن است. در واقع، جهت تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی لازم است از ظرفیت خدمت وظیفه عمومی، در کنار سایر پتانسیل‌های موجود در کشور، استفاده بهینه شود. بدیهی است با استفاده از سربازان در عرصه‌های غیردفاعی می‌توان

جدول ۴. مقوله اصلی: عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی

مقوله	مفهوم و ابعاد	تعداد کدها و مفاهیم
عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی	دفاعی امنیتی؛ سازندگی، صنعتی، کشاورزی، علمی و آموزشی، تحقیقات و پژوهش، دینی؛ فرهنگی اجتماعی، محرومیت‌زدایی، توسعه منطقه‌ای، توسعه روستایی، توسعه SMEها، اقتصاد دانش‌بنیان، ورزشی، بهداشت و درمان، قدرت نرم، مدیریت بحران، گردشگری، پدافند غیرعامل، حفاظت از محیط زیست، کویرزدایی، جنگل‌بانی، فناوری اطلاعات و کارورزی.	۳۴

عالی‌رتبه نظامی در این خصوص اظهار کرد:

«لازم به یادآوری است که تعریف ما از سربازی برای دفاع است نه سربازانی که در آموزش و پرورش و یا جاهای دیگر خدمت می‌کنند، بنابراین به کارگیری سرباز فقط باید در راستای نظام دفاعی کشور باشد. حال ممکن است یکی در راستای ستاد کل خدمت نکند ولی اگر سرباز معلم هم باشد باید در مسیر دفاع کشور حرکت کند؛ به عبارتی می‌شود اهداف دفاعی را در خارج از ستاد کل هم ایجاد کرد».

اما با تغییر ماهیت تهدیدات نوین، لازم است عرصه‌های به‌کارگیری سربازان نیز تغییر کند. در عصر حاضر ماهیت تهدیدات نظامی فناوری‌محور شده است و به تعداد کمتری نیروی انسانی در عرصه نظامی نیاز است. از سویی دیگر، در حال حاضر کشور با تهدیدات جدیدی در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مواجه است. یکی دیگر از فرماندهان عالی‌رتبه نظامی معتقد است به‌کارگیری سربازان در عرصه توسعه اقتصادی به نوعی دفاع از کشور به شمار می‌آید:

«به نظر من، در شرایط حاضر عرصه سازندگی دقیقاً مثل دفاع از کشور است؛ برای اینکه کشور ما با یک جنگ اقتصادی تمام‌عیار [که] از سوی دشمنان این ملت مواجه است، جنگی که تبعات آن کمتر از جنگ نظامی نیست؛ بنابراین به‌کارگیری سربازان در عرصه سازندگی، به‌ویژه در مناطق محروم، می‌تواند به‌عنوان دفاع از کشور تعبیر شود؛ چراکه پیامدهای مثبتی در حوزه امنیتی خواهد داشت»؛ بنابراین می‌توان، سربازان مازاد بر نیاز عرصه دفاعی را در سایر عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به کار گرفت؛ عرصه‌هایی مانند سازندگی و توسعه کشور، محرومیت‌زدایی، توسعه مناطق محروم،

توسعه منطقه‌ای، توسعه روستایی، توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، اقتصاد دانش‌بنیان، توسعه زیرساخت‌ها، تعلیم و تربیت، بهداشت و درمان، فعالیت‌های فرهنگی، فعالیت‌های امداد و نجات، حفظ محیط زیست، کویرزدایی، جنگل‌بانی، تولید و توسعه کشاورزی و احیای مراتع و مزارع. در واقع، به دلیل اینکه عرصه‌هایی مانند توسعه روستایی و یا توسعه مناطق محروم بسیار گسترده است، دولت به‌تنهایی از عهده اقدامات لازم بر نمی‌آید؛ بنابراین، لازم است از تمامی پتانسیل‌ها، از جمله ظرفیت خدمت سربازی، در کنار ظرفیت سازمان‌های دولتی و عمومی استفاده شود.

۳-۴. مقوله‌های اقدامات: اقدامات استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها

اقداماتی که نهادهای متولی یا ذی‌ربط جهت سیاست‌گذاری و مدیریت عرصه‌های خدمت سربازی انجام می‌دهند، به عنوان مقوله اقدامات شناخته می‌شوند (استراوس و کربین، ۱۳۹۱). در **جدول شماره ۵** مقوله‌های اقدامات مدل ارائه شده است.

با توجه به نتایج تحلیل، اقدامات لازم جهت استفاده از خدمت سربازی در عرصه‌های غیردفاعی عبارت‌اند از: اقدامات ظرفیت‌ساز، اقدامات اصلی و اقدامات مکمل.

بازنگری قوانین و مقررات و نهادسازی مهم‌ترین اقدامات ظرفیت‌ساز هستند. با تحلیل مصاحبه‌ها، اسناد سازمانی و قوانین بالادستی مشخص شد گام اول برای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها، بازنگری قوانین جهت ایجاد ظرفیت‌های قانونی است؛ زیرا ممکن است برخی از قوانین با رویکرد جدید به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های

جدول ۵. مقوله‌های اقدامات: اقدامات استفاده از خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌های غیردفاعی

مقوله	مفاهیم و کدها	تعداد کدها و مفاهیم
اقدامات ظرفیت‌ساز	الف) بازنگری قوانین و مقررات تدوین لایحه یا طرح قانونی مورد نیاز؛ اصلاح قوانین و مقررات متناسب با الگوی جدید؛ تجمیع وظایف قانونی؛ تدوین دستورالعمل‌ها؛ تجمیع سیاست‌گذاری. ب) نهادسازی تعیین نهادهای موردنیاز جهت به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی؛ شناسایی نهادهای همکاری در به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی؛ ایجاد نهادهای لازم؛ استفاده از ظرفیت نهادهای خصوصی در به‌کارگیری سربازان در عرصه غیردفاعی.	۱۱
اقدامات اصلی	الف) تدوین سند راهبردی نظام وظیفه اجماع همگانی؛ تدوین چشم‌انداز؛ مأموریت؛ اهداف؛ تحلیلهای محیطی؛ راهبردهای متناسب با عرصه‌های جدید؛ جلب مشارکت سایر نهادها؛ جلب مشارکت بخش خصوصی؛ تحلیل ذی‌نفعان. ب) تدوین برنامه عملیاتی تخمین هزینه؛ تأمین مالی؛ برنامه‌ریزی؛ اولویت‌بندی عرصه‌ها؛ سهمیه عرصه‌ها؛ نظارت بر اجرا؛ کنترل؛ ج) اصلاح ساختاری تحلیل ساختار نیروهای مسلح؛ تعیین اصلاحات ساختاری موردنیاز به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی؛ اعمال اصلاحات ساختاری موردنیاز.	۲۲
اقدامات مکمل	الف) حساس‌سازی تبیین منافع به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی؛ افزایش آگاهی نسبت خدمت وظیفه و عرصه‌های آن؛ تغییر ذهنیت نسبت به سرباز؛ تبیین ضرورت الگوی جدید؛ برگزاری همایش؛ سخنرانی. ب) اعتمادسازی ایجاد باور نسبت به منافع به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی؛ جلب مشارکت ذی‌نفعان در اجرای طرح؛ عارضه‌یابی و شناسایی مشکلات طرح؛ اجرای طرح آزمایشی.	۱۲

خواهند داشت. با توجه به اینکه سربازانی که در عرصه‌های غیردفاعی به کار گرفته می‌شوند، خارج از نیروهای مسلح هستند، باید بستر مناسب برای به‌کارگیری درست و مناسب آن‌ها از طریق نهادسازی ایجاد شود. به‌ویژه عرصه‌هایی مانند عرصه توسعه روستایی، عرصه توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط یا عرصه توسعه منطقه‌ای که تاکنون سازوکار مشخصی برای به‌کارگیری سربازان در این عرصه‌ها تعریف نشده است و به‌کارگیری سربازان در این عرصه‌ها خارج از توان اجرایی سازمان‌های دولتی است، ایجاد نهادهای جدید امری ضروری

غیردفاعی سازگار نباشند. یکی از فرماندهان نظامی ضرورت بازنگری قوانین را اینچنین مطرح می‌کند:

«... در محیط نظامی قانون حاکم است؛ برای هر کاری اول باید قانون آن وضع بشود. البته یکسری قوانین در مورد سربازان امریه قبلاً تصویب شده، ولی خیلی محدود است و آن‌هم در سازمان‌های دولتی. بنابراین، به‌کارگیری کارکنان وظیفه در توسعه روستا یا هر حوزه جدید دیگری مستلزم وضع قوانین جدید است.»

همچنین، نهادهای مرتبط و پشتیبان نقش مهمی در به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی

نظامی نسبت به ضرورت به کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی حساس نشده و اعتماد آن‌ها به این امر جلب نشود، اجرایی شدن این طرح با موفقیت همراه نخواهد بود.

۳-۵. مقوله‌های زمینه‌ای: عوامل اثرگذار محیط کلان

آن دسته از ویژگی‌های مرتبط به دکتربین دفاعی و امنیتی کشور و محیط فرهنگی اجتماعی و اقتصادی که بر روی استفاده از خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌های غیردفاعی تأثیرگذارند، مقوله‌های زمینه‌ای مدل را شکل می‌دهند. مصاحبه‌شوندگان اعتقاد دارند این مقوله‌ها تحت تأثیر محیط‌های مذکور در طی زمان شکل گرفته و استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها به‌غیراز عرصه دفاعی را تسهیل یا دشوار می‌کنند. در **جدول شماره ۶**، مقوله‌های زمینه‌ای مدل ارائه شده است.

۳-۶. مقوله مداخله‌گر: عوامل اثرگذار محیط خرد

مقوله ویژگی‌های محیط خرد، مقوله مداخله‌گر مدل تحقیق حاضر است؛ زیرا این ویژگی‌ها عمل و تعامل‌های فرایند استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند (Morse et al., 2016). در جدول شماره ۷، مقوله‌های مداخله‌گر ارائه شده است.

به بیان دیگر، جهت موفقیت در مقوله اقدامات، ضروری است قوانین و مقررات نظام وظیفه، ارزش‌ها و باورهای مسئولان و ویژگی‌های ساختاری نیروهای مسلح به طور هم‌زمان لحاظ شوند. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این خصوص معتقد بود:

«... متأسفانه هنوز برخی به توانمندی‌های سربازان باور ندارند و جایگاهی بالاتر از نیروی وظیفه

است؛ بنابراین بسیاری از امور به کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی را می‌توان به نهادهای خصوصی واگذار کرد. نهادهای به‌خصوص تشکل‌های مردم‌نهاد (NGO)، به‌واسطه مشروعیت اجتماعی و قانونی می‌توانند نقش مؤثرتری در به کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی ایفا کنند. یکی از مسئولان سازمان صنایع کوچک در این خصوص اظهار گفته است:

«ما تجارب خیلی خوبی در حوزه توسعه صنایع کوچک در مناطق روستایی و کمتر توسعه‌یافته داریم. وظیفه ما توسعه صنایع کوچک است، ولی خودمان مستقیم وارد نمی‌شویم. اگر به دنبال توسعه پایدار هستیم، باید خود مردم را توانمند کنیم. این هم میسر نمی‌شود، مگر از طریق نهادسازی و سپردن کار به خود مردم. ایده شما برای [در مورد] استفاده از سربازان برای توسعه روستا خیلی خوب است، ولی اگر می‌خواهید موفق شوید لازم است مردم روستا را محور اقدامات خودتان قرار دهید؛ این جور نباشد که مثل فرهنگ محیط‌های نظامی، رویکرد شما از بالا به پایین باشد».

مهم‌ترین اقدام اصلی، تدوین سند راهبردی خدمت وظیفه عمومی است. در صورت استفاده از خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌ای به غیر از عرصه دفاعی می‌توان گفت پدیده خدمت وظیفه عمومی با تغییرات بنیادی مواجه خواهد شد. در این شرایط می‌بایست اسناد بالادستی مرتبط، به‌ویژه سند راهبردی خدمت وظیفه عمومی، نیز بازنگری و اصلاح شود. علاوه بر اقدامات ظرفیت‌ساز و اقدامات اصلی، اقدامات مکمل نیز باید برای اجرای موفق به کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی در کنار عرصه دفاعی انجام شوند. اصلی‌ترین اقدامات مکمل عبارت‌اند از حساس‌سازی و اعتمادسازی؛ چراکه تا زمانی که ذی‌نفعان، به‌ویژه مسئولان و فرماندهان

جدول ۶. مقوله‌های زمینه‌ای: عوامل اثرگذار محیط کلان

مقوله	مفاهیم و کدها	تعداد کدها و مفاهیم
شرایط دفاعی امنیتی	ساختار سیاسی حکومتی، دکترین دفاعی کشور، بودجه دفاعی کشور، اتکا به نیروهای مردمی، تهدیدات سخت، تهدیدات نرم، حضور قدرت فرامنطقه‌ای، بی‌ثباتی کشورهای همسایه، هم‌مرزی با پانزده کشور، تنش با کشورهای همسایه، تنوع اقلیمی، تنوع قومیتی، تنوع فرهنگی، تنوع مذهبی.	۱۴
شرایط اجتماعی فرهنگی	تغییر در فرهنگ، تغییر در سبک زندگی، گسترش ماهواره، معضلات فرهنگی، نرخ رشد جمعیت، توزیع سنی جمعیت، ترکیب جمعیتی خانوار، تغییر سن ازدواج، انتظارات شغلی، میانگین سطح تحصیلات، نرخ مهاجرت از روستا، ترکیب قومیتی، فردگرا شدن جوانان، تهاجم فرهنگی، ترویج فرهنگ غربی، مصرف‌گرایی، باورهای جامعه نسبت به سربازی.	۱۷
شرایط اقتصادی	کسری بودجه دولت، تورم، نرخ بیکاری، کاهش درآمد سرانه، کاهش قدرت خرید، کاهش ارزش پول ملی، توزیع ناهمسان درآمد.	۷

در سایر عرصه‌ها به همراه دارند، مقوله‌های پیامد مدل تحقیق را شکل می‌دهند. پیامدها به دو مقوله اصلی فردی و کلان تقسیم می‌شود. سطح فردی، به دو مفهوم توانمندسازی و رفتاری و سطح کلان به چهار زیرمفهوم امنیتی دفاعی، اجتماعی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی تقسیم می‌شود. در جدول شماره ۸، مقوله پیامدهای مدل ارائه شده است.

ساده [برای سربازان] متصور نیستند. ... پس لازمه باورهای فرماندهان نسبت به کارکرد سربازان و نحوه به‌کارگیری آن‌ها باید اصلاح بشود ...»

۴-۷. مقوله‌های دستاوردها: دستاوردهای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها

دستاوردهایی که استفاده از خدمت وظیفه عمومی

جدول ۷. مقوله‌های مداخله‌گر: عوامل اثرگذار محیط خرد

مقوله	مفاهیم و کدها	تعداد کدها و مفاهیم
قوانین و مقررات نظام وظیفه	تأکید بر عرصه دفاع و امنیتی، قانون نظام وظیفه عمومی، معافیت سربازی، معافیت کفالت، معافیت تحصیلی، معافیت مددجویان، معافیت ایثارگران، معافیت موارد خاص، محرومیت‌های قانونی مشمولان غایب، تغییر مکرر قوانین سربازی، متناسب بودن قوانین سربازی با شرایط اجتماعی فرهنگی کشور.	۱۱
ارزش‌ها و باورهای مسئولان	مقدس بودن مفهوم سربازی، عمومی بودن آموزه‌های دفاعی، ارزش‌های دینی، اعتقاد به شیوه موجود، اولویت عرصه نظامی و انتظامی، احتمال کاهش اقتدار نیروهای نظامی، تغییرات جدید، هماهنگی با نیازهای جامعه، تغییر در شیوه‌های دفاعی، استفاده از همه ظرفیت‌ها.	۱۲
ویژگی‌های ساختاری نیروهای مسلح	انتطاف کم، ارتفاع زیاد و سلسله‌مراتبی بودن، تأمین هزینه‌ها، کمبود نیروی انسانی، ضعف در کادرسازی، عدم استفاده کامل از فناوری اطلاعات، پیچیدگی کم، تمرکز زیاد، میل به حفظ قدرت، میل به افزایش نفوذ.	۱۰

جدول ۸. مقوله پیامد: پیامدهای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در سایر عرصه‌ها

مقوله	مفاهیم و کدها	تعداد کدها و مفاهیم
فردی	توانمندسازی تقویت روحیه کارآفرینی، مهارت‌آموزی، خودکفا شدن، خوداتکا شدن، مسئولیت‌پذیری، تقویت پشتکار، تقویت روحیه کار تیمی، احساس عدم تلف کردن عمر، احساس مفید بودن، مهارت‌آموزی، رفتاری	۲۲
کلان	امنیتی دفاعی توسعه فناوری‌های نوین نظامی، ارتقای توان امنیت ملی، ارتقای انسجام ملی، تربیت سربازان در همه عرصه‌ها، اجتماعی فرهنگی افزایش انسجام ملی، افزایش سرمایه اجتماعی، افزایش هم‌گرایی ملی، تقویت روحیه میهن‌دوستی سربازان، سیاسی خوش‌بین شدن سربازان به نظام، تربیت انقلابی سربازان، ارتقای قدرت نرم اقتصادی، افزایش مهارت‌های فنی سربازان، اشتغال‌زایی سربازان پس از خدمت، کارآفرین شدن سربازان	۱۸

نظام و نهایتاً بهبود شرایط اقتصادی کشور به دلیل به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های توسعه‌ای است.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مهم‌ترین مباحث سیاست‌گذاری در حوزه خدمت وظیفه عمومی تعیین عرصه‌های خدمت است. در حال حاضر، اصلی‌ترین عرصه خدمت سربازی، عرصه دفاعی انتظامی است؛ به نحوی که بیش از ۹۰ درصد مشمولان وظیفه در سازمان‌های نظامی و انتظامی به کار گرفته می‌شوند. البته، درصدی از مشمولان تحت عنوان امریه در عرصه‌های غیردفاعی و سازمان‌های غیرنظامی،

اجرای موفق طرح گسترش عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی و به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی، دستاوردهای متعددی هم در سطح فردی برای سربازان و هم در سطح کلان برای نظام به همراه خواهد داشت. به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی باعث توانمندسازی سربازان می‌شود و در نتیجه افزایش مطلوبیت خدمت سربازی، مشکلات رفتاری سربازان کاهش می‌یابد. به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی از سویی دیگر، در سطح کلان هم دستاوردهای متعددی به دنبال دارد که از جمله آن ارتقای امنیت ملی، افزایش انسجام ملی، خوش‌بین شدن سربازان به نظام و ارتقای قدرت نرم

همچون وزارت بهداشت یا سازمان‌های دولتی دیگر، به کار گرفته می‌شوند، اما بر اساس تحولاتی که در یکی دو دهه اخیر در سطح داخلی و بین‌المللی رخ داده است، لازم است در خصوص سیاست‌های عرصه‌های به‌کارگیری سربازان تجدیدنظر صورت پذیرد؛ برای مثال، در عصر حاضر تهدیدات نظامی فناوری‌محور شده است و به تعداد کمتری نیروی انسانی در عرصه نظامی نیاز است. از سویی دیگر، در حال حاضر تهدیدات جدیدی در عرصه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشور را تهدید می‌کند؛ بنابراین با تجدیدنظر در سیاست‌های عرصه‌های خدمت سربازی می‌توان، سربازان مازاد بر نیاز عرصه دفاعی را در سایر عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به کار گرفت. تحول دیگر در سطح داخلی، افزایش سطح تحصیلات و تخصص مشمولان وظیفه است که در نتیجه می‌توان از توانمندی‌های آن‌ها در عرصه‌های غیردفاعی به صورت اثربخش‌تری استفاده کرد. از این رو، هدف اصلی در پژوهش حاضر، تدوین مدل سیاست‌گذاری عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی است که برای این منظور از روش نظریه داده‌بنیاد استفاده شده است.

بر اساس نتایج تحلیل داده‌های تحقیق، چهار عامل شامل تدابیر و بیانات مقام معظم رهبری، اسناد فرادستی، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و چالش‌های موجود به عنوان دلایل و ضرورت‌های به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی شناسایی شدند. با بررسی تدابیر و فرامین مقام معظم رهبری مشخص می‌شود که ایشان اولویت به‌کارگیری سربازان را به عرصه دفاعی می‌دهند، اما بر این نکته نیز تأکید دارند که از هرگونه زیاده‌روی در به‌کارگیری سربازان، به‌ویژه سربازان تحصیل‌کرده، در سازمان‌های نظامی باید خودداری شود و نیاز سایر سازمان‌های

غیرنظامی در تخصیص مشمولان مدنظر قرار گیرد. اصل ۱۴۷ قانون اساسی نیز بر به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های آموزشی، تولیدی و جهادی، در زمان صلح تأکید دارد که می‌تواند مجرای قانونی مناسبی برای استفاده از خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌های غیردفاعی باشد. یکی دیگر از دلایل استفاده از خدمت سربازی در سایر عرصه‌ها، سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی است. در واقع، جهت تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی لازم است از ظرفیت خدمت وظیفه عمومی، در کنار سایر پتانسیل‌های موجود در کشور، استفاده بهینه شود. اما، چالش‌های الگوی فعلی عرصه‌های به‌کارگیری سربازان، از ضرورت‌های تجدیدنظر در عرصه‌های خدمت سربازی است. همان‌طور که مطرح شد، در سال‌های اخیر، تعداد سربازان با تحصیلات کارشناسی و بالاتر بسیار افزایش یافته است. با به‌کارگیری سربازان تحصیل‌کرده در مشاغل ساده عرصه‌های دفاعی یا انتظامی، از توانمندی‌های آن‌ها به صورت بهینه استفاده نمی‌شود و این موجب ایجاد نارضایتی در آن‌ها می‌شود؛ بنابراین لازم است با تجدیدنظر در عرصه‌های خدمت سربازی و به‌کارگیری تعداد بیشتری از سربازان تحصیل‌کرده در عرصه‌های غیردفاعی، این امکان فراهم آید تا از تخصص آن‌ها به نحو مطلوب‌تری استفاده شود.

اصلی‌ترین عرصه خدمت سربازی، عرصه دفاعی امنیتی است. اما سربازان مازاد بر نیاز عرصه دفاعی را می‌توان در سایر عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به کار گرفت؛ عرصه‌هایی مانند بهداشت و درمان، تعلیم و تربیت، سوادآموزی، سازندگی و توسعه کشور، توسعه منطقه‌ای، توسعه روستایی، توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط (SMEها)، اقتصاد دانش‌بنیان، حفظ و بهبود محیط زیست،

غیردفاعی حساس نشده و اعتماد آن‌ها به این امر جلب نشود، اجرایی شدن این طرح با موفقیت همراه نخواهد بود.

اجرای موفق طرح گسترش عرصه‌های خدمت وظیفه عمومی و به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی، دستاوردهای متعددی هم در سطح فردی برای سربازان و هم در سطح کلان برای نظام به همراه خواهد داشت. به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی باعث توانمندسازی سربازان می‌شود و در نتیجه افزایش مطلوبیت خدمت سربازی، مشکلات رفتاری سربازان کاهش می‌یابد. به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی از سویی دیگر، در سطح کلان هم دستاوردهای متعددی به دنبال دارد که از جمله آن ارتقای امنیت ملی، افزایش انسجام ملی، خوش‌بین شدن سربازان به نظام و ارتقای قدرت نرم نظام و نهایتاً بهبود شرایط اقتصادی کشور به دلیل افزایش مهارت‌های فنی سربازان در نتیجه به‌کارگیری در عرصه‌های غیردفاعی است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در اجرای پژوهش حاضر، شرکت‌کنندگان از روند اجرای پژوهش آگاهی کامل داشته و تمامی اطلاعات ارائه‌شده محرمانه تلقی شده و فقط در راستای اهداف تحقیقاتی از آن‌ها استفاده شده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

مشارکت‌نویسندگان

مفهوم‌سازی و روش‌شناسی: مرتضی انوشه؛

محروریت‌زدایی، توسعه مناطق محروم، فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی، پدافند غیرعامل، فعالیت‌های امداد و نجات و مقابله با بلایای طبیعی و حوادث غیرمترقبه. به‌خصوص اینکه دولت به دلیل محدودیت‌های مالی و ساختاری نمی‌تواند خدمات موردنیاز در این عرصه‌ها را به طور کامل ارائه کند.

به منظور تعریف عرصه‌های جدید برای خدمت وظیفه عمومی لازم است یکسری اقدامات شامل اقدامات ظرفیت‌ساز، اقدامات اصلی و اقدامات تکمیلی انجام شوند. اقدامات ظرفیت‌ساز برای به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی عبارت است از بازنگری در قوانین و مقررات و نهادسازی. از آنجایی که ممکن است برخی از قوانین با رویکرد جدید به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی سازگار نباشند؛ لازم است در قوانین و مقررات تجدید نظر صورت گیرد. اما نهادسازی مهم‌ترین اقدام ظرفیت‌ساز است؛ زیرا نهادهای مرتبط و پشتیبان نقش مهمی در به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی خواهند داشت. همچنین، با توجه به اینکه، استفاده از خدمت وظیفه عمومی در عرصه‌ای به غیر از عرصه دفاعی منجر به تغییرات بنیادی در خدمت وظیفه عمومی می‌شود، باید سند راهبردی خدمت وظیفه عمومی به عنوان اصلی‌ترین سند بالادستی مورد بازنگری قرار گیرد. یکی دیگر از اقدامات اصلی جهت به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی، انجام اصلاحات ساختاری موردنیاز در سازمان‌های نظامی و غیرنظامی است. علاوه بر اقدامات مذکور، اقدامات حساس‌سازی و اعتمادسازی برای اجرای موفق به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های غیردفاعی انجام شوند؛ چراکه تا زمانی که ذی‌نفعان، به‌ویژه مسئولان و فرماندهان نظامی نسبت به ضرورت به‌کارگیری سربازان در عرصه‌های

اعتبارسنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی: مرتضی انوشه و سید مجتبی موسوی نقابی؛ منابع، نگارش پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی‌سازی نوشته: سیدمجتبی موسوی نقابی.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی

نگارندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از مساعدت و مشاوره فرماندهان ستاد کل نیروهای مسلح، سازمان وظیفه عمومی و فرهیختگان و اساتید دانشگاه عالی دفاع ملی تشکر و قدردانی کنند؛ چراکه بدون حمایت ایشان پیشبرد این پژوهش به‌خصوص در حوزه مصاحبه با مسئولان و فرماندهان و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها مقدور نبود.

منابع فارسی

- دربینچ کشور دنیا، مقاله ارائه شده در: همایش ملی خدمت سربازی (رویکردها، کارکردها و افق‌ها). تهران، ایران، ۲۸ بهمن ۱۳۹۲.
- عرب‌پور، ا. (۱۳۹۴). نقش و جایگاه خدمت سربازی در انسجام اجتماعی و هویت‌بخشی ملی (اسلامی - ایرانی). مقاله ارائه شده در: نخستین همایش بین‌المللی جامع علوم اجتماعی ایران، تهران، ایران، ۲۰ بهمن ۱۳۹۴.
- فیروزجانیان، ع. ا. و جان‌محمدی‌لرگانی، و. (۱۳۹۷). خدمت نظام وظیفه: فرصتی اجتماعی. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۲۹(۸)، ۲۰۵-۲۲۳.
- محسن‌تبار. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی سربازی در ایران و بررسی رویکرد بهینه آن با نگاهی به سایر کشورها. مقاله ارائه شده در: همایش ملی خدمت سربازی (رویکردها، کارکردها و افق‌ها). تهران، ایران، ۲۸ بهمن ۱۳۹۲.
- محمدی، س.، محمدی‌کیودچشمه، ح. و فضلعلی، م. (۱۳۹۲). بررسی جامع تاریخچه خدمت مقدس سربازی. مقاله ارائه شده در: اولین کنفرانس بین‌المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)، رودهن ایران، ۲۴-۲۵ بهمن ۱۳۹۲.
- موسوی‌نقابی، س. م.، حسین، س. م.، انوشه، م. و حسینی، س. ع. (۱۳۹۵). تبیین نقش رهیافت‌های توزیع فضایی نیروهای وظیفه عمومی بر ارتقای انسجام ملی مبتنی بر رویکرد آمایش سرزمین. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۶(۱۹)، ۵۹-۷۲.
- موسوی‌نقابی، س. م.، انوشه، م. و طاهری‌بزی، ا. (۱۳۹۳). تبیین کارکردهای فردی-اجتماعی دوره نظام وظیفه و تأثیر آن بر ارتقای قدرت نرم ملی. دوفصلنامه علمی مطالعات قدرت نرم، ۴(۱۰)، ۹۹-۱۲۱.
- نظری‌زاده، ف.، میرشاه‌ولایتی، ف.، احمدوند، ع. م. و عبدالملکی، ی. (۱۳۹۰). آینده‌پژوهی خدمت سربازی در جمهوری اسلامی ایران (روندهای کلان در افق پانزده‌ساله). راهبرد دفاعی، ۹(۳۴)، ۵۵-۸۴.
- نیازی، م. و شالچی، و. (۱۳۹۲). شکل‌گیری نظام وظیفه در پیوند با پروژه ملت‌سازی حکومتی دوره پهلوی اول. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۲(۴)، ۱۱۷-۱۵۵.
- واعظی‌نژاد، ح.، موسوی‌نقابی، س. م.، انوشه، م. (۱۳۹۷). تبیین نقش خدمت وظیفه عمومی بر ارتقای مهارت‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی سربازان. مقاله ارائه شده در: نخستین شجاعی، م. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی خدمت وظیفه عمومی
- استراوس، ا. ا. و کریبن، ج. (۱۳۹۱). مبانی پژوهش کیفی: فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای [ا. افشار، ترجمه فارسی]. چاپ تهران: نشر نی.
- امیرزاده، م. ر. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی وضعیت فعلی خدمت سربازی و ارائه راهکارهای اصلاحی متناسب با شرایط کشور. مقاله ارائه شده در: همایش ملی خدمت سربازی (رویکردها، کارکردها و افق‌ها). تهران، ایران، ۲۸ بهمن ۱۳۹۲.
- ایمانی، ع. و قاسمی، ع. ا. (۱۳۹۵). سیاست‌گذاری خدمت سربازی و فرایند ملت‌سازی در ایران. پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۵(۱۸)، ۳۵-۶۶.
- آبراهامیان، ی. (۱۳۸۹). ایران بین دو انقلاب [ا. گل‌محمدی و م. ا. فتاحی‌ولیلایی، ترجمه فارسی]. چاپ ۱۶. تهران: نشر نی.
- بازرگان، ع. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته رویکردهای متناوب در علوم رفتاری. چاپ ۱. تهران: دیدار.
- حسنقلی‌پور، ط.، انوشه، م.، موسوی‌نقابی، س. م. و حسینی، س. ع. (۱۳۹۳). بازاریابی اجتماعی، رهیافتی جهت تغییر نگرش‌ها نسبت به دوره نظام وظیفه عمومی. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۳(۱۲)، ۶۹-۹۶.
- ریاضت، م. (۱۳۹۲). مطالعه‌ی مقایسه‌ای پیشینه و مدل خدمت وظیفه در کشورهای توسعه‌یافته صنعتی و کشورهای درحال توسعه. مقاله ارائه شده در: همایش ملی خدمت سربازی (رویکردها، کارکردها و افق‌ها). تهران، ایران، ۲۸ بهمن ۱۳۹۲.
- سجادیه، ع. ر.، اکبری، ر.، سرآبادانی، ح. و تراب‌زاده‌چهرمی، م. ص. (۱۳۹۷). تحلیل اخلاقی خدمت وظیفه سربازی از منظر نظریه‌های وظیفه‌گرا و پیامدگرا. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۸(۲۷)، ۲۹۷-۳۱۸.
- سهامی، ف. و کرمان‌بلداجی، س. (۱۳۹۵). سپاه بهداشت و گسترش بهداشت در ایران؛ مطالعه موردی سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۰ ش. تاریخ‌نامه انقلاب، ۳(۸-۹)، ۱۰۷-۱۳۳.
- سیدی، س. م.، ر. سیدی، س. ح. و صلواتیان، س. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی تجربی خدمت نظام‌وظیفه از منظر سربازان دارای مدرک تحصیلات تکمیلی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۵(۳)، ۶۷-۸۶.

همایش ملی مهارت‌آموزی کارکنان وظیفه (سربازان)، تهران،
ایران، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۹۷.

References

- Abrahamian, E. (2010). *Iran between two revolutions* [A. Golmohammadi, & M. E. Fattahi Valeyraee, Persian Trans]. 16th Ed. Tehran: Nashr-e Ney. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/577521>
- Allen, L. M. (2010). A critique of four grounded theory texts. *The Qualitative Report*, 15(6), 1606-20. <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol15/iss6/16/>
- Amirzadeh, M. R. (2014). [*Pathology of the current situation of military service and providing corrective solutions appropriate to country conditions* (Persian)]. Paper presented at National Conference on Military Service (Approaches, Functions and Horizons). Tehran, Iran, 17 February, 2014.
- Arabpour, E. (2016). [*The role and position of military service in social cohesion and national (Islamic-Iranian)* (Persian)]. Paper presented at 1st Iranian International Congress on Social Sciences, Tehran, Iran, 9 February 2016. <https://civilica.com/doc/477293/>
- Bazargan, A. (2008). [*Sociology of information society* (Persian)]. 1st Ed. Tehran: Didar. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/1575756>
- Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: SAGE Publications. <https://books.google.com/books?id=hZ6kBQAAQBAJ&dq>
- Creswell, J. W. (2008). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications. https://books.google.com/books/about/Research_Design.html?id=NLhyAWAAQBAJ
- Firozjayan, A. A., & Janmohammadi, V. (2019). [Serving the duty system: A social opportunity (Persian)]. *Strategic Studies of Public Policy*, 8(29), 205-23. http://sspp.ir-journals.ir/article_34445.html
- Glaser, B. G. (2016). Open coding descriptions. *The Grounded Theory Review*, 15(2), 108-10. <http://groundedtheoryreview.com/2016/12/19/open-coding-descriptions/>
- Hasangholipour, T., Anoosheh, M., Mousavi Neghabi, S. M., & Hosseini, S. A. (2014). [Social marketing: An approach to change attitudes toward military service (Persian)]. *Socio-Cultural Strategy*, 3(12), 69-96. <http://ensani.ir/fa/article/344541>
- Imani, A., & Ghasemi, A. A. (2016). [Military service policymaking and the process of nationbuilding in Iran (Persian)]. *Strategic Research of Politics*, 5(18), 35-66. [DOI:10.22054/QPSS.2016.6797]
- Mahmoudi, S., Mohammadi Kaboud Cheshmeh, H., & Fazlali, M. (2014). [*Comprehensive review of the history of sacred military service* (Persian)]. Paper presented at 1st International Conference on Political Epic (with an Approach to Middle East Developments) & Economic Epic (with an Approach to Management and Accounting, Iran, Rudehen, 13-14 February 2014. <https://civilica.com/doc/495160/>
- Manuj, I., & Pohlen, T. L. (2012). A reviewer's guide to the grounded theory methodology in logistics and supply chain management research. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 42(8/9), 784-803. [DOI:10.1108/09600031211269758]
- Mjøset, L., & van Holde, S., Eds. (2002). *The comparative study of conscription in the armed forces*. Bingley: Emerald Group Publishing Limited. [DOI:10.1016/S0195-6310(2002)20]
- Mohsen Tabar. (2014). [*Military pathology in Iran and the study of its optimal approach by looking at other countries* (Persian)]. Paper presented at National Conference on Military Service (Approaches, Functions and Horizons). Tehran, Iran, 17 February, 2014.
- Morse, J. M., Stem, P. N., Corbin, J., Bowers, B., Char-maz, K., & Clarke, A. E. (2016). *Developing grounded theory: The second generation*. New York: Routledge. [DOI:10.4324/9781315430577]
- Mousavi Neghabi, S. M., Hosseini, S. M., Anoosheh, M., & Hosseini, S. A. (2016). [The explanation of role of spatial distribution approaches of soldiers on promotion of national solidarity based on spatial planning (Persian)]. *Geographical Planning of Space*, 6(19), 59-72. http://gps.gu.ac.ir/article_32844.html
- Mousavi Neghabi, S. M., Anoosheh, M., & Taheri Bazi, E. (2014). [Explain the individual-social functions of the system of duty and its effect on the promotion of soft national power (Persian)]. *Soft Power Studies*, 4(10), 99-121. http://www.spba.ir/article_41407.html
- Nazarizadeh, F., Mirshah Velayati, F., Ahmadvand, A. M., & Abdulmaleki, Y. (2011). [Futurology of military service in the Islamic Republic of Iran: Macro-trends in a 15-year

- outlook (Persian)]. *Defense Strategy*, 9(34), 55-84. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=151934>
- Niazi, M., & Shalchi, V. (2014). [The relation between obligatory military service and the governmental nation building project of Pahlavi (Persian)]. *Sociological Cultural Studies*, 4(2), 117-55. http://socialstudy.ihs.ac.ir/article_1000.html
- Oktaf, J. S. (2012). *Grounded theory*. Oxford: Oxford University Press. [DOI:10.1093/acprof:oso/9780199753697.001.0001]
- Paoletti, C. (2008). *A military history of Italy*. Westport: Greenwood Publishing Group. <https://books.google.com/books?id=Uz8eiwzEMHQC&dq>
- Parker, G. (1996). *The military revolution*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://books.google.com/books?id=cFiNRH3oWSc&dq>
- Riyazat, M. (2014). [A background comparative study and duty service model in industrialized developed and developing countries (Persian)]. Paper presented at National Conference on Military Service (Approaches, Functions and Horizons). Tehran, Iran, 17 February, 2014.
- Sahami, F., & Karamian Boldaji, S. (2017). [Health corps and expansion of healthcare in Iran: case study of period 1966-1971 (Persian)]. *Tarikhname-Ye Enghelab*, 3(8-9), 107-33. http://tarikhname.ri-khomeini.ac.ir/article_41617.html
- Sajjadih, A. R., Akbari, R., Sarabadani, H., & Torabzadeh Jahromi, M. S. (2018). [Moral analysis of the conscription from the perspective of duty and consequential theories (Persian)]. *Strategic Studies of Public Policy*, 8(27), 297-318. http://sspp.iranjournals.ir/article_31781.html
- Seyedi, S. M. R., Seyedi, S. H., & Salavatian, S. (2016). [Understanding the experience essence of serving soldiers with higher education, phenomenological research (Persian)]. *Strategic Research on Social Problems in Iran*, 5(3), 67-86. https://ssoss.ui.ac.ir/article_20962.html
- Shojaei, M. (2014). [A comparative study of military service in five countries (Persian)]. Paper presented at National Conference on Military Service (Approaches, Functions and Horizons). Tehran, Iran, 17 February, 2014.
- Scott, H. (2009). Data analysis: Getting conceptual. *The Grounded Theory Review*, 8(2), 89-112. <http://groundedtheoryreview.com/2009/06/30/855/>
- Silverman, D., Ed. (2016). *Qualitative research*. Thousand Oaks: SAGE Publications. <https://books.google.com/books?id=TrwtDAAAQBAJ&dq>
- Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (2012). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques* [E. Afshar, Persian Trans]. 2nd Ed. Tehran: Nashr-e Ney. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/2228215>
- Urquhart, C. (2012). *Grounded theory for qualitative research: A practical guide*. Thousand Oaks: SAGE Publications. <https://books.google.com/books?id=RkFD2DzotY8C&dq>
- Vaezinejad, H., Mousavi Neghabi, S. M., & Anoosheh, M. (2018). [Explain the role of public service in promoting individual, social and cultural skills of soldiers (Persian)]. Paper presented at 1st National Conference for the Training of Conscripts (Soldiers), Tehran, Iran, 9 May 2018.
- Vollstedt, M., & Rezat, S. (2019). An introduction to grounded theory with a special focus on axial coding and the coding paradigm. In G. Kaiser, & N. Presmeg, (Eds.), *Compendium for early career researchers in mathematics education. ICME-13 monographs* (pp. 81-100). Cham: Springer. [DOI:10.1007/978-3-030-15636-7_4]